

rencah žal precej pogosto pojavlja – da je popoldanski program potekal v dveh sekcijah, zato ni bilo mogoče slediti predavanjem vseh navzočih. Dopoldne so bila na vrsti plenarna predavanja, vendar takrat vsaj načelno pogovor po posameznih predavanjih ni bil predviden, tako da so mnoga vprašanja ostala neizgovorjena in s tem tudi neodgovorjena.

Drugi članki in sestavki / 1.25

Janez Rus

NEKAJ MISLI OB ŠTUDIJO V BARCELONI

Univerza v Barceloni, katalonska univerza z največ študenti, je pred nedavnim praznovala 550-letnico obstoja. V akademskem letu 2001/2002 je bilo v tej državni ustanovi vpisanih 55.832 diplomskih študentov, ki se jim je priključilo 1446 tujcev, študentov iz programa EU Erasmus. Slednji katalonsko realnost pogosto prezrejo ali pa jim gre celo v nos, češ da je ureditev današnje Evrope v duhu vsega, kar ni *nacionalizem* in *separatizem*. Po mnenju mnogih tujcev, s katerimi sem se imel priložnost seznaniti v letu dni, je namreč takšno razpoloženje prevladujoče med mnogimi Katalonci, ki se pri varovanju svojih prepričanj v socialni interakciji omejujejo večinoma na pripadnike svoje narodnosti. Delež sodelovanja tujih študentov v lokalni kulturi je skromen, saj je pogosto ne sprejemajo. Sestavljajo pa živahno subkulturo skoraj vedno kastiljsko govorečih študentov, ki s številčnostjo in (zaradi skromnejše udeležbe na fakulteti) pestro obšolsko dejavnostjo pripomorejo k velikemu prepoznavanju te skupine med mladimi. Ena njenih glavnih značilnosti je slabo poznavanje katalonščine kot posledica omenjenega neupoštevanja lokalne kulture. Opazil sem, da s takšno držo opuščajo priložnost seznaniti se s skupnostjo, kjer se zanimivo prepletajo raznovrstne identitete. Poleg tega nisem prepričan, ali se zavedajo, da zanikanje nacionalne identitete ni isto kot iskanje supranacionalnih tvorb. Namreč, evropske povezave ne izključujejo poudarjanja nacionalnih identitet in sploh njihovega obstoja, o čemer so me tujci radi prepričevali in zaradi česar se Katalonci pogosto čutijo ogrožene. Takšne dileme, izražene v najrazličnejših oblikah, sem imel priložnost opazovati in v njih sodelovati vsak dan. Ena boljših se mi je zgodila na železniški postaji, kjer sem stanoval. Na njej je bil stalno neki klošar, zgovoren moški petdesetih let. Naneslo je, da sva se zapletla v pogovor in mi je, tujcu, hotel dopovedati, da so Katalonci Španci. O tem in zgodovinskih okoliščinah, ki so pripeljale do današnjih razmer, v Barceloni ni težko govoriti – v to privoli tako rekoč vsak domačin. Izhodišče zgodbe o uspehu katalonske krone ob koncu srednjega veka je bila njena združitev z aragonsko, v naslednjem stoletju pa sta svojemu kraljestvu pridružili še Valencio in Baleari. Skupaj so sestavljali konfederacijo katalonsko-aragonske krone, ki je pomenila vrhunec katalonske prevlade v prostoru med Pirenejskim in Apeninskim polotokom. Začetek njenega konca je bila poroka Ferdinanda II. iz aragonske kraljeve družine z Izabelo Kastiljsko leta 1469. Poroka je sprožila povezovanje katalonskega in kastiljskega bloka s prelomnico na dan, ki je v zadnjem letu dobil spektakelske razsežnosti – 11. septembra 1714 je mesto Barcelona po 18 mesecih obleganj klonilo pod kastiljsko vojsko. Kralj Filip V. je razpustil Generalitat – od 15. stoletja katalonsko izvršno vejo oblasti, ki so jo ustanovila generalna sodišča –, s čimer je Katalonija

do nadaljnjega izgubila samostojnost. Odslej so Katalonci in njihov jezik trpeli različne stopnje represij, od odprave katalonščine na uradnih mestih do njene prepovedi, vse do leta 1932, ko so izvolili prvega predsednika moderne Generalitat. Njemu so do zdaj sledili še štirje; prvega je Frankov režim v *veliki in svobodni* Španiji odstranil, druga dva sta bila kot predsednika izvoljena v izgnanstvu, zadnji od leta 1980 vlada še danes. Sodobna katalonska zgodovina se je začela 11. septembra 1977 z eno največjih manifestacij v evropski novejši zgodovini: v središču Barcelone se je zbralo več kot milijon ljudi, ki so zahtevali obnovitev statuta avtonomije, institucij katalonske vlade in vrnitev njenega predsednika v izgnanstvu. Junija 1977 so namreč potekale prve španske demokratične volitve, potem ko so Janeza Karla I. razglasili za španskega kralja. Tri leta pozneje je bil prav tako na demokratičnih volitvah izvoljen 115. predsednik Generalitat.

Opisani zgodovinski okvir je podlaga za razumevanje današnjih razmer in navsezadnje za uspešno vključevanje v katalonsko akademsko življenje, ki je, prav tako kot tamkajšnja družba, dvojezično. Dvojezičnost in njene posledice so kamen spotike Kataloncev, Špancev – mimogrede – na severu Baskov in še koga. Eni pravijo, da je glavni pogoj za jezikovno normalizacijo enakost jezikov; v dvojezičnosti vidijo vnovičen španski poskus jezikovne prevlade. Zagledani so v Evropsko unijo, v kateri je izmed jezikov na ozemlju Španije uradni jezik le kastiljščina. Vsi drugi govorniki jezikov na tem območju so manjšinski – takšen status ima v Evropski uniji tudi slovenščina – in s tem predmet organizacij, ki se ukvarjajo z manj uporabljanimi jeziki. Teh pa v Španiji ni malo: baskovščina, babel v Asturiji, galicijsščina, aragonsščina, aransko narečje okcitanščine in katalonščina z osrednjim narečjem, južnim v Valencii in vzhodnim na Balearih. So pa drugi, ki zoper prve protestirajo, češ da nekega jezika ne moreš nikomur vsiliti. Pri tem se sklicujejo na španski statut, ki v 3. členu pravi, da je kastiljščina uradni španski jezik. Drugi zgoraj naštetih jezikov (vendar ne vsi) so uradni v avtonomnih skupnostih, skladno z njihovimi statuti. Upravni odbor Univerze v Barceloni je oktobra 1996 sprejel pravila o uporabi katalonskega jezika, po katerih morata biti vsa dokumentacija in komunikacija na univerzi v omenjenem jeziku, tako pri notranji kot tudi zunanji uporabi; prav tako pri komunikaciji zunaj katalonskega jezikovnega območja, ko se dopušča uporaba drugega jezika. Drugi uradni jezik univerze je kastiljščina, največkrat napačno imenovana španščina. V tej je bilo v preteklem šolskem letu 35 odstotkov predavanj, preostala so bila v katalonščini. Konkretnije, na Fakulteti za geografijo in zgodovino, gostiteljici moje študijske izmenjave, so bile v katalonščini dobre tri četrtine predavanj, opazna večina torej. Kakorkoli že, po mojih izkušnjah sodeč, je najbolje, če razumeš oba uradna jezika, prav tako kot domačini.

Fakulteto sestavlja osem oddelkov, jaz sem bil namenjen na Oddelek za socialno in kulturno antropologijo ter zgodovino Amerike in Afrike. Razdeljen je na dve sekciji: antropološko in zgodovinsko. Dodiplomski študij na tamkajšnji univerzi je sestavljen iz prvega in drugega cikla, od katerih vsak (ob premišljenem izboru predmetov) traja dve leti. Univerzitetni študij katerekoli smeri obsega oba cikla, obstajajo pa nekatere posebnosti. Ena takih je denimo študij antropologije, saj ta zajema zgolj drugi cikel, kar pomeni, da ga lahko končaš v dveh letih (pred tem je seveda treba končati prvi cikel). Za dokončanje študija antropologije je treba zbrati 150 kreditnih točk, razdeljenih na 84 kreditnih točk iz stebra obveznih predmetov, 48 iz stebra izbirnih predmetov in 18 iz stebra predmetov proste izbire; vsaj polovico zadnjih mora študent zbrati s predmeti zunaj matičnega oddelka oziroma z univer-

zitetnimi aktivnostmi z oznako *prosta izbira*. Če oddelek primerjamo z našim, sta si torej podobna prav v tristebnem sistemu izbire predmetov, ki je na našem oddelku nekoliko bolj kompleksen zaradi vaj in seminarjev ter obenem na nekoliko nižji razvojni stopnji, pa vendarle (po izkušnji v Barceloni) po mojem mnenju na dobri poti prav zaradi jasne delitve aktivnosti na predavanja, seminarje, vaje in terensko delo. V Barceloni si ob še tako goreči želji nisem imel možnosti izbrati seminarja ali vaj. Predavanja Metode in tehnike raziskovalnega dela so namreč edina, ki v svojem programu predvidevajo terensko delo, vendar sem ta predmet že opravil na matičnem oddelku. Vse druge kreditne točke študent zbere s predavanji, ki so bolj ali manj *ex cathedra*, pa vseeno nekoliko vendarle dopuščajo možnost študija bolj praktične narave, kar je večinoma odvisno od profesorjeve domiselnosti. Prva takšna možnost so predavanja za 9 kreditnih točk (navadni predmeti so vredni 6 točk), kar bi lahko v naš besednjak prevedli kot predmeti z obveznimi vajami. Nosilci teh predmetov so v celoti tudi njihovi izvajalci, ki lahko 3 točke »presežka« izkoristijo za terensko delo ali pa preprosto za še eno predavanje. Predmet Antropologija religije za 9 kreditnih točk, ki sem ga obiskoval, je denimo skoraj redno vseboval tudi terensko delo. Najdejo pa se seveda tudi nasprotni primeri, ko je »teren« posebnost. Druga možnost so izbirni predmeti, pri katerih profesorji predavanja pogosto kombinirajo z branjem izbrane literature in debato, ob koncu semestra pa lahko študent izbira med izpitom in pisno nalogo. V takšni izpeljavi predmetov so torej zametki seminarja oziroma vaj, ki jih lahko študent s svojimi idejami še popestri. Enega takšnih, Urbano antropologijo, sem izkoristil za izdelavo seminarske naloge, katere izsledke sem napisal po opravljenem terenskem delu v Barceloni, vse pa predstavil na predavanjih. Dejavnosti proste izbire bi bilo težje ovrednotiti zaradi njihove raznolikosti, saj segajo od navadnih predmetov do zelo specifičnih dejavnosti. Tovrstne ponudbe je namreč na pretek.

Kakorkoli, enoletni študij v prijetnem mediteranskem okolju sem dojemal kot obsežno terensko delo, pa je mogoče tako najbolj prav. Teren je poln informacij in presenečenj, nanj se vedno vračamo. Kljub vsemu pa še drži tista znana Povsod je lepo, a doma je najlepše.

Viri

ALEXANDRE, Victor 1999: Jo no sóc Espanyol. Barcelona, Proa.

CAMON PASTOR, Daniel 2002: Padšos Catalans. Tipkopis.

CONSTITUCIÓ Espanyola 2001: Estatut d'Autonomia de Catalunya. Reglament del Parlament de Catalunya. 8a ed. Barcelona, Parlament de Catalunya.

DALMAU MOSSÈN Josep 2002: Espanyols per força. Proa, Barcelona.

EUROPEAN Bureau for Lesser Used Languages. Internetni vir: <http://www.eblul.org>

PAGÈS REJSEK Josep 2001: L'autonomia política de Catalunya: oríedgens, competències i organització de la Generalitat. Barcelona, Generalitat de Catalunya.

SERVEI de la llengua catalana. Internetni vir: <http://www.ub.es/slc/servei.htm>

UNIVERSITAT de Barcelona. Internetni vir: <http://www.ub.es>

VABILO K SODELOVANJU

Naslednja številka Glasnika SED bo posvečena etnografskemu filmu vizualnim raziskavam v etnologiji.

Vljudno vabim vse, ki se ukvarjate s to problematiko, da pripravite za to priložnost svoje prispevke v obliki razprave, gradiva, poročila, filmografije, razgovora, razmišljanja, pripombe, polemike ali recenzije.

Prispevki se lahko nanašajo na zgodovino in razvoj vizualnih raziskav in etnografskega filma, doma in v svetu, na teorijo in metodologijo ali produkcijske, prezentacijske in arhivske prakse na vseh ravneh raziskovalnega dela, od zasebne do javne, v muzejih, inštitutih in na univerzi.

Naško Križnar,
sourednik posebne številke Glasnika SED

